

Material cartogràfic: els atles

Sessió “Societat, Territori i Medi Ambient a Catalunya”: Grau de Geografia

Atles: Característiques

Els atles són un del tipus de format cartogràfic que podem trobar més habitualment.

Les seves característiques bàsiques són:

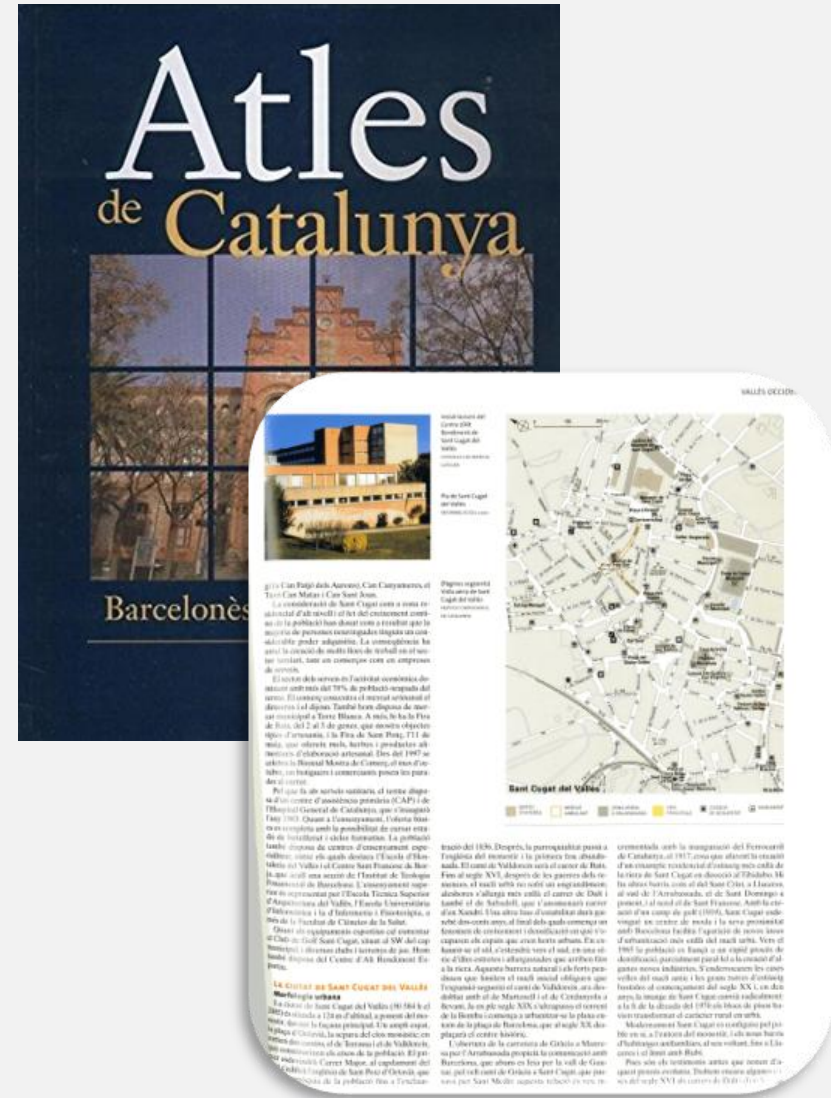
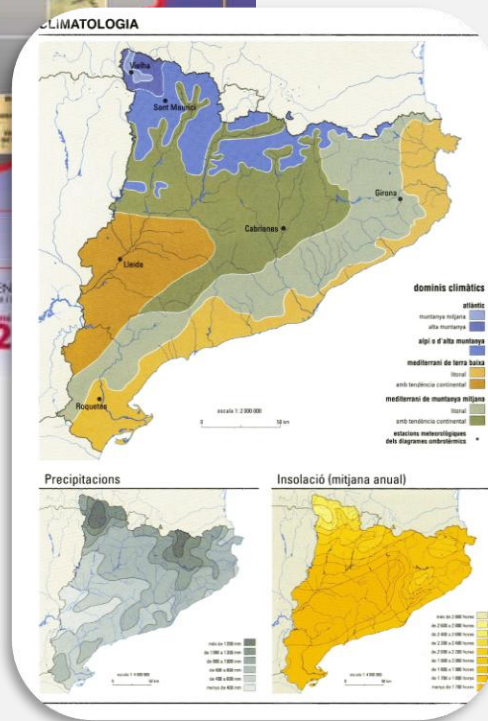
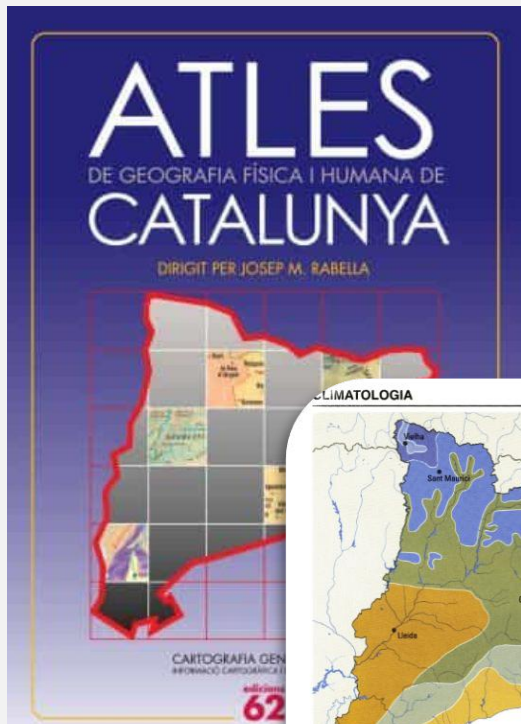
- pel que fa al **format**, es presenta com un **llibre** o similar (fascicles, carpetes)
- pel que fa al **contingut**, poden ser **generals** o **temàtics**. La majoria de cartografia temàtica la trobarem en atles.

Atles: **Atles generals**

- Els atles generals recullen informacions de tot tipus sobre una àrea geogràfica determinada.
- Es basen en una combinació de text, mapes i altres elements gràfics i estadístics.
- La distribució de les **diferents temàtiques** es dona en l'àmbit geogràfic establert a l'atles (només en ocasions concretes s'amplia o es redueix l'escala)
- Els temes són tractats **d'una manera general**, amb un grau de detall no gaire elevat.

Podeu constatar aquestes característiques en els exemples següents.

Atles: Atles generals - Exemples

Atles: **Atles temàtics**

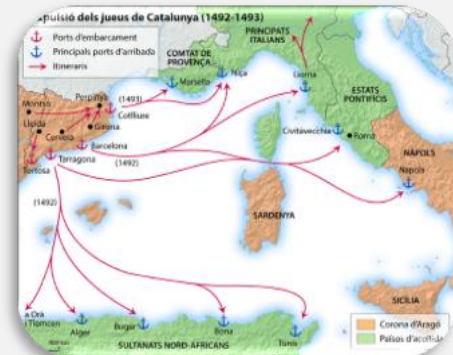
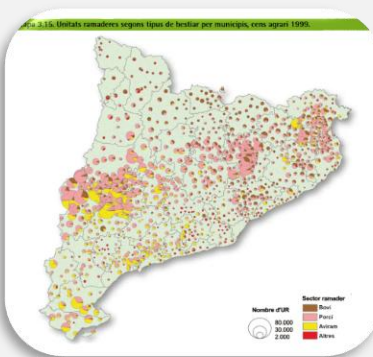
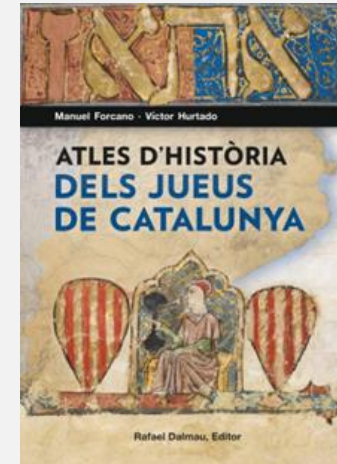
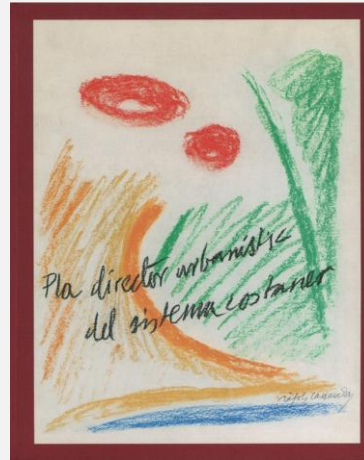
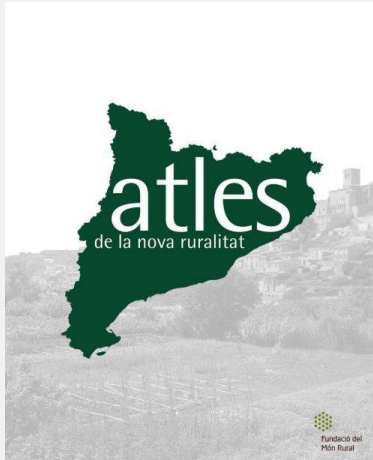
El segon gran tipus d'atles en funció del seu contingut són els atles temàtics.

De la mateixa manera que els atles generals, els atles temàtics delimiten el seu àmbit geogràfic i utilitzen diverses formes de representació de la informació.

La diferència principal respecte els atles generals és la **concreció en una sola matèria** o matèries afins i el seu desenvolupament d'una forma **més detallada**.

A continuació teniu diversos exemples.

Atles: Atles temàtics

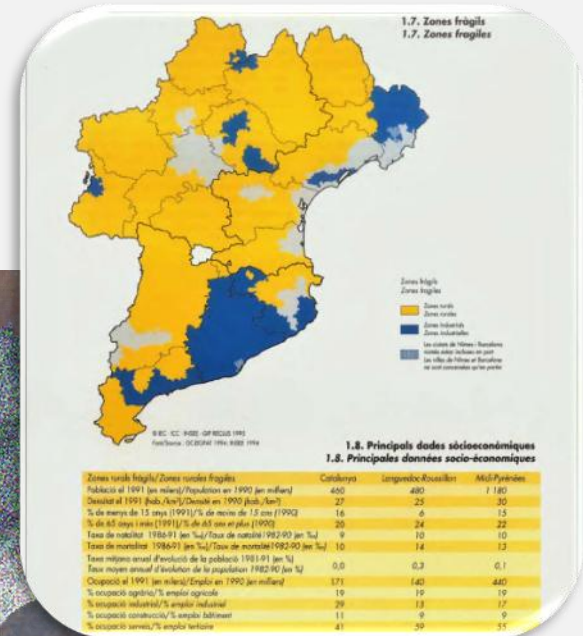
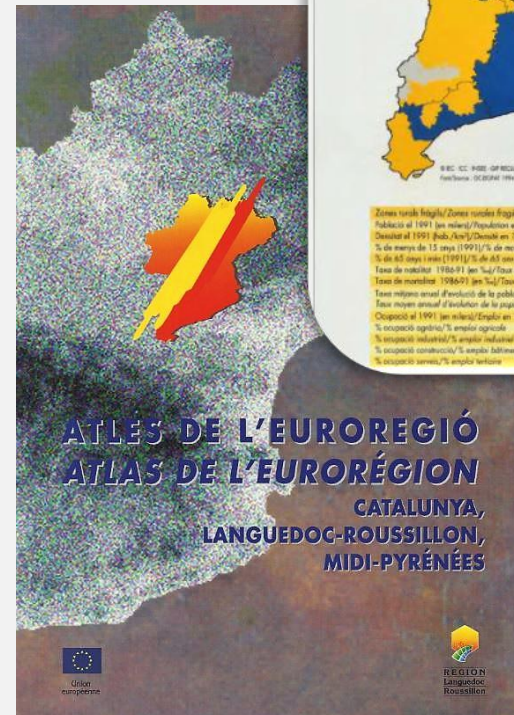
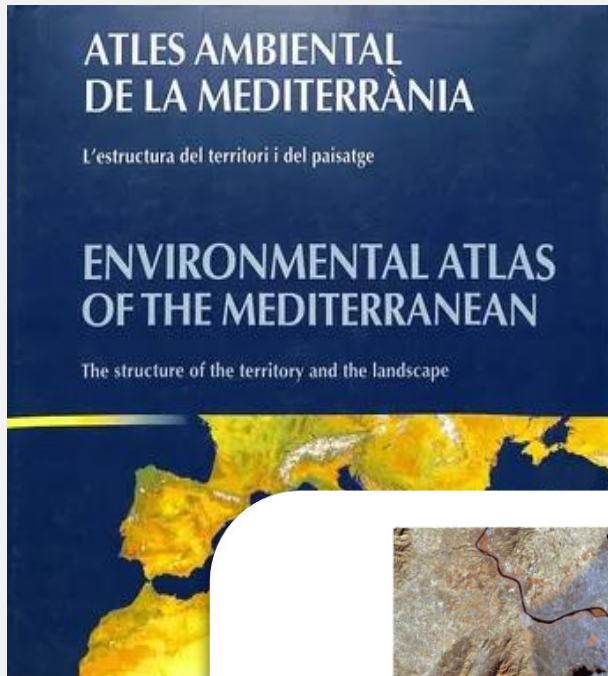
Àmbit temàtic aplicat a l'àrea geogràfica establerta.

Àmbit temàtic obliga a reduir l'àmbit geogràfic inicial.

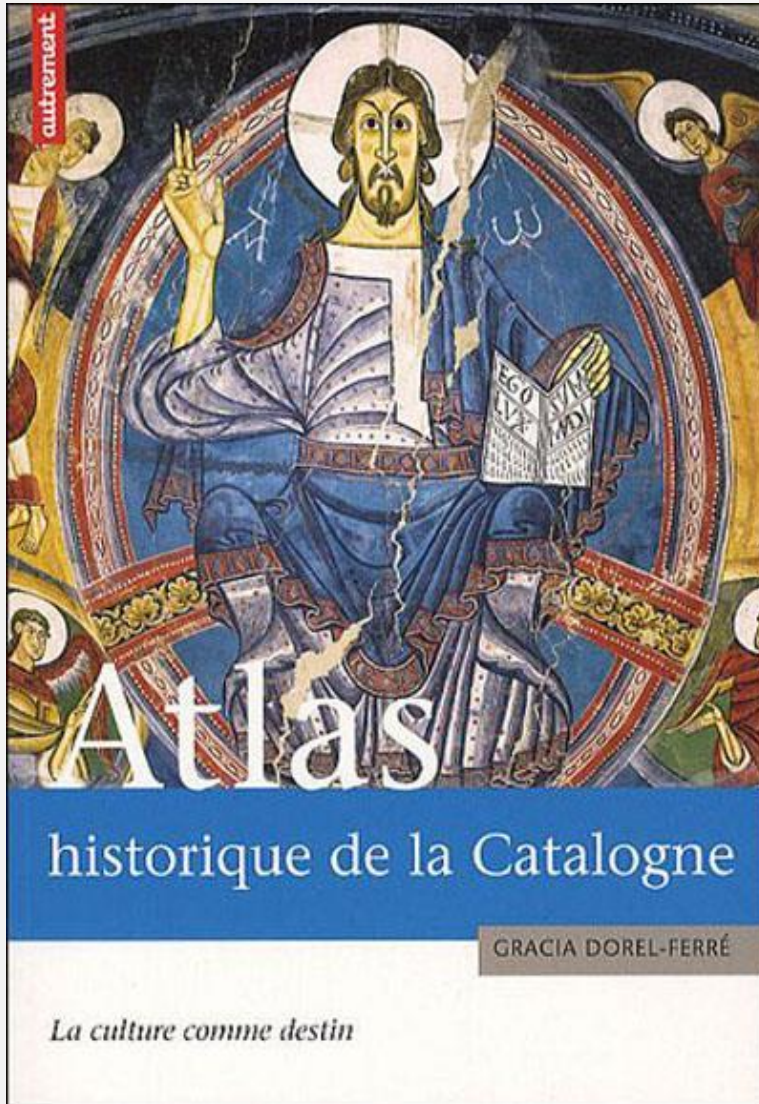
Àmbit temàtic obliga a ampliar, en ocasions, l'àrea geogràfica inicial.

Atles: Àmbits territorials més amplis

Atles: Enfocaments foranis i locals

Le commerce des esclaves

Ces Catalans outre-mer vont se lancer véritablement dans la traite, que les Anglais, moins concernés et soucieux d'entraver le développement de leurs anciennes colonies, viennent d'interdire. Ils appliquent le commerce triangulaire en déjouant la surveillance anglaise et, en peu de temps, s'assurent une fortune colossale. À leur tour, ils achètent des plantations et atteignent les plus hauts niveaux de la société.

De retour dans leur pays, ils éblouissent leurs concitoyens par leur générosité, en fondant des écoles, des hôpitaux, des centres culturels. Ils sont à l'origine de puissantes dynasties, tels les Güell, devenus célèbres grâce à l'œuvre de Gaudí, pour qui ils ont joué le rôle de mécène. Une autre famille célèbre, les Samà de Vilanova i la Geltrú, a eu un parcours analogue. Ils ont recréé une ambiance exotique dans leur domaine de Cambrils, le parc Samà, que l'on peut visiter aujourd'hui.

“
Que ne suis-je blanc,
ma mère,
ne serait-ce que catalan.
PROVERBE CUBAIN.”

Les indians

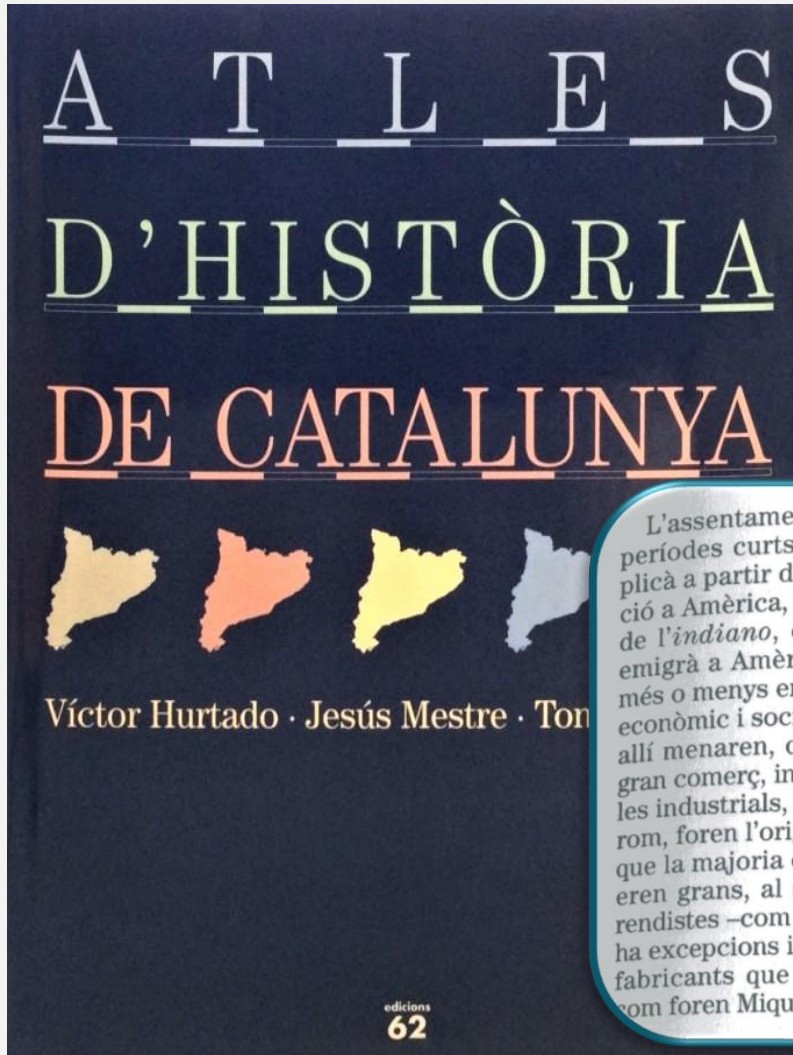
Ce réseau est un puissant stimulateur pour l'activité agricole et industrielle. Avec le vin et l'eau-de-vie, une quantité impressionnante de marchandises sont demandées, fabriquées, transportées, d'un côté à l'autre de l'Atlantique. Bientôt, les balles de coton remplacent dans les cales du retour le sucre, le café et le chocolat, et permettent d'inaugurer en Catalogne une économie textile d'envergure. Retournés au pays, les émigrés se font construire de belles maisons, reconnaissables à leur style colonial. Ceux dont la réussite a été la plus éclatante vivent de leurs rentes et mènent grand train. Ils achètent des propriétés puis, au siècle suivant, investissent dans l'industrie. L'aventure outre-mer ne cesse pas avec la fin de l'empire colonial mais se resserre sur ses lambeaux. Le système perdure pendant tout le XIXe siècle à Cuba, Porto Rico et, dans une moindre mesure, aux Philippines, jusqu'en 1898.

XVIIIe siècle

Atles: Enfocaments foranis i locals

L'assentament de catalans a Amèrica, per períodes curts o bé a llarg termini, es multiplicà a partir del final del segle XVIII. L'emigració a Amèrica, paral·lelament, generà la figura de l'*indiano*, és a dir l'individu que de jove emigrà a Amèrica i en retornà posteriorment més o menys enriquit, havent assolit un ascens econòmic i social. Les activitats mercantils que allí menaren, des de la venda a la menuda al gran comerç, inclòs el tràfic d'esclaus, així com les industrials, com l'elaboració de cigars o de rom, foren l'origen d'importantes fortunes. Com que la majoria dels *indianos* tornaven quan ja eren grans, al seu retorn, foren, bàsicament, rendistes –com ho fou Josep Xifré–, tot i que hi ha excepcions importants d'homes de negocis i fabricants que compartien el mateix origen, com foren Miquel Biada o Joan Güell.

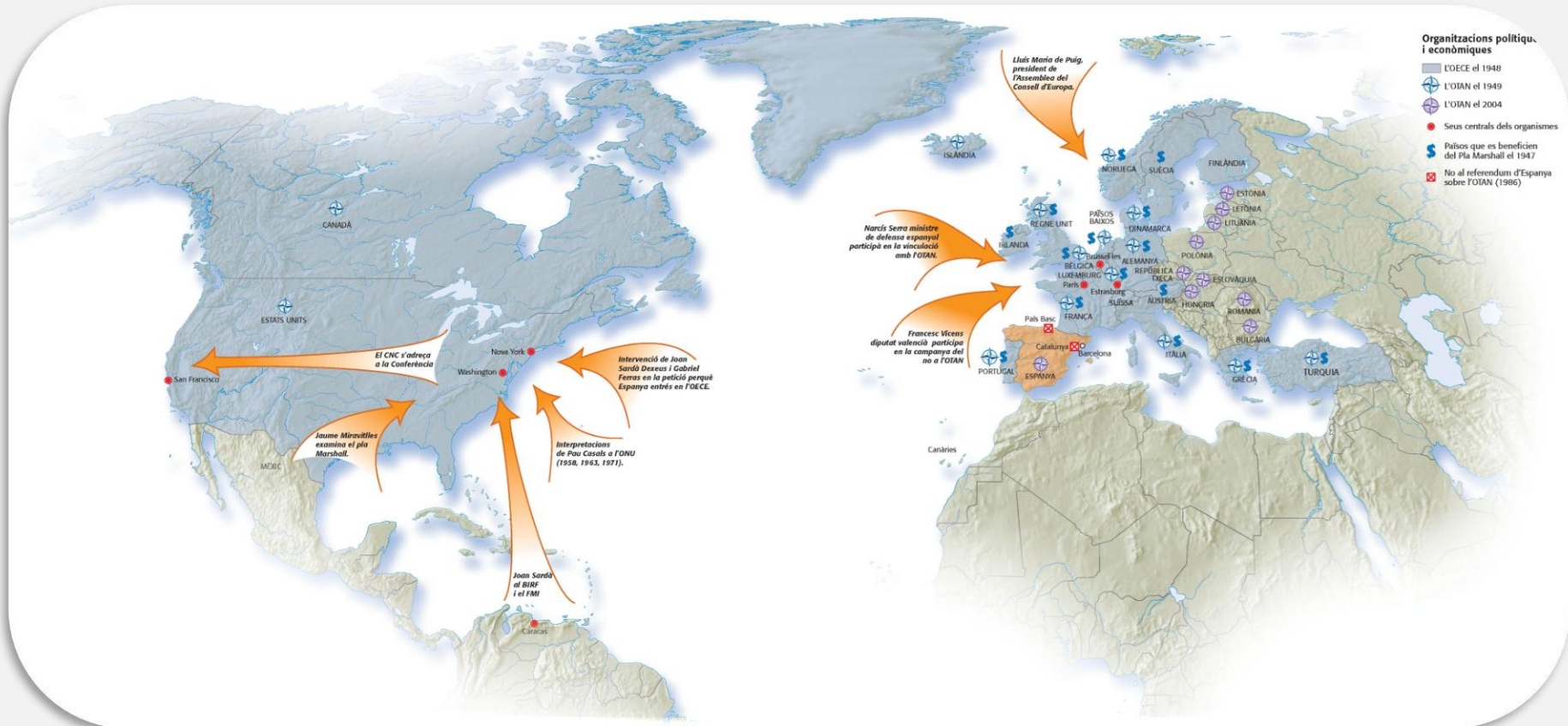
89. Diàspora mercantil. L'aventura americana

Atles: Enfocaments més enllà del territori estudiat

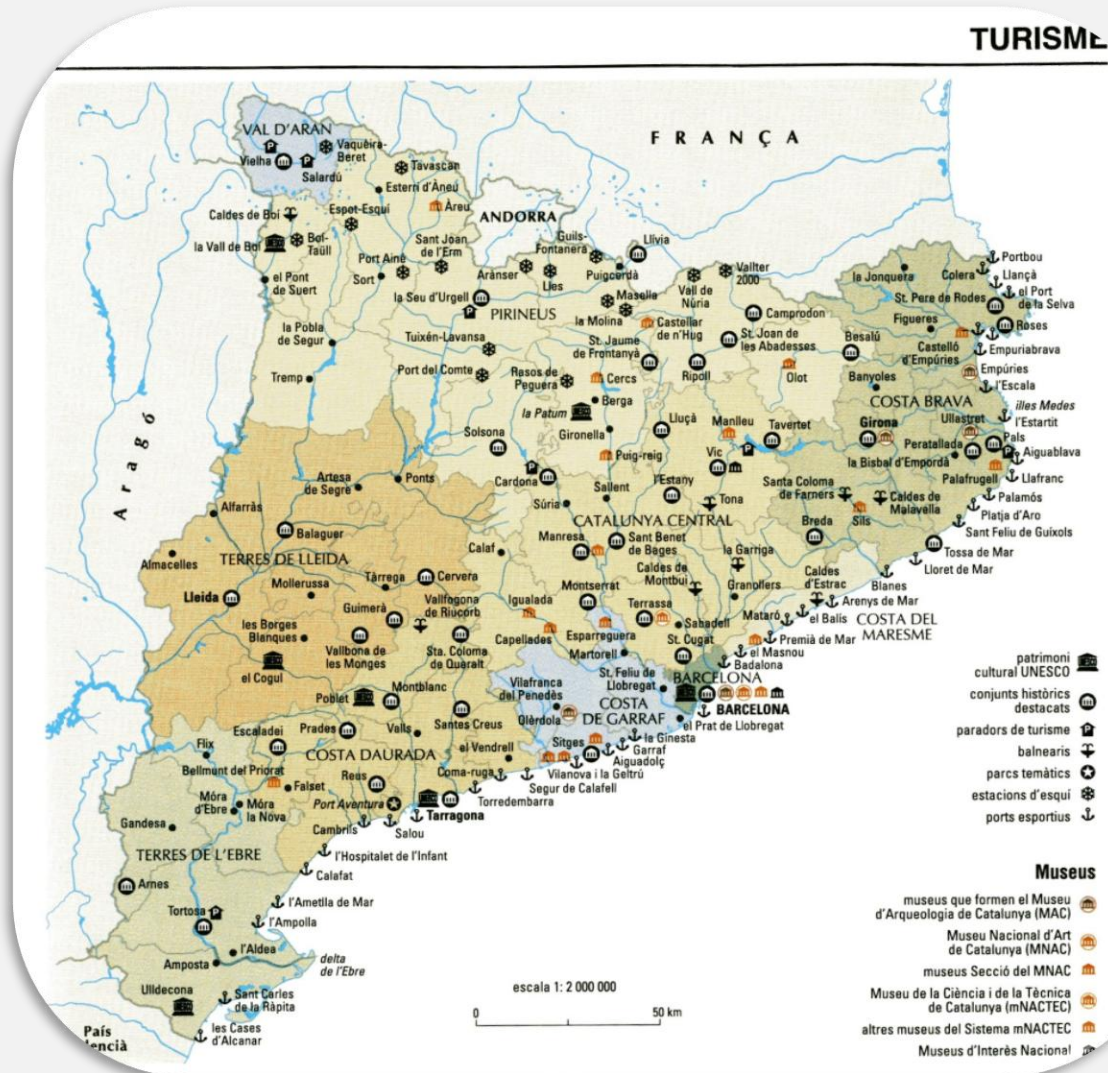
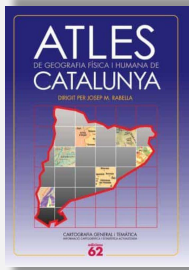
Atles de la presència catalana al món:

A les organitzacions polítiques i econòmiques internacionals. 1959-2004

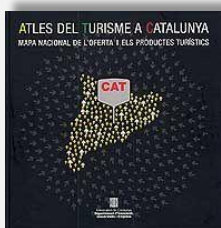

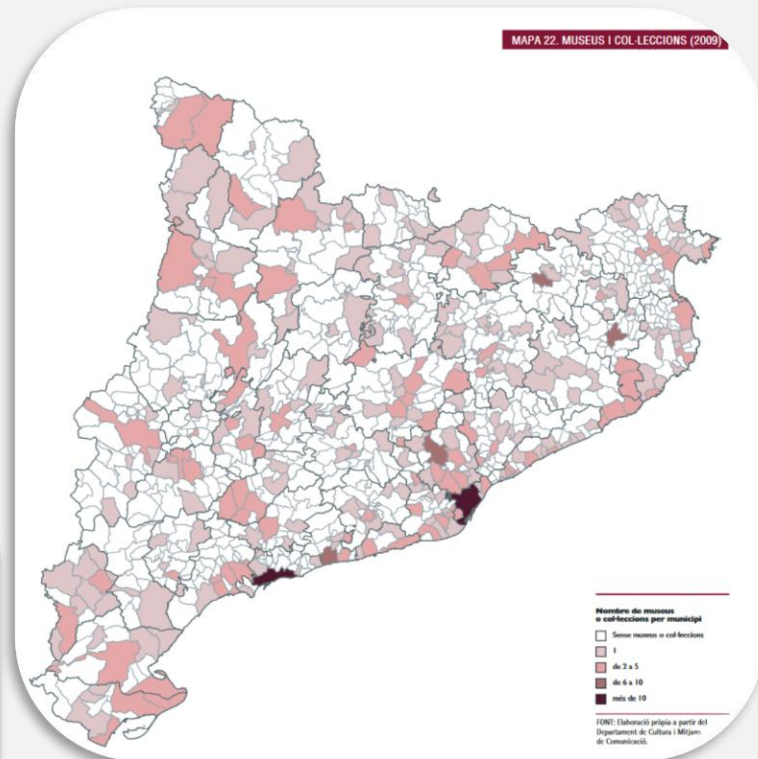
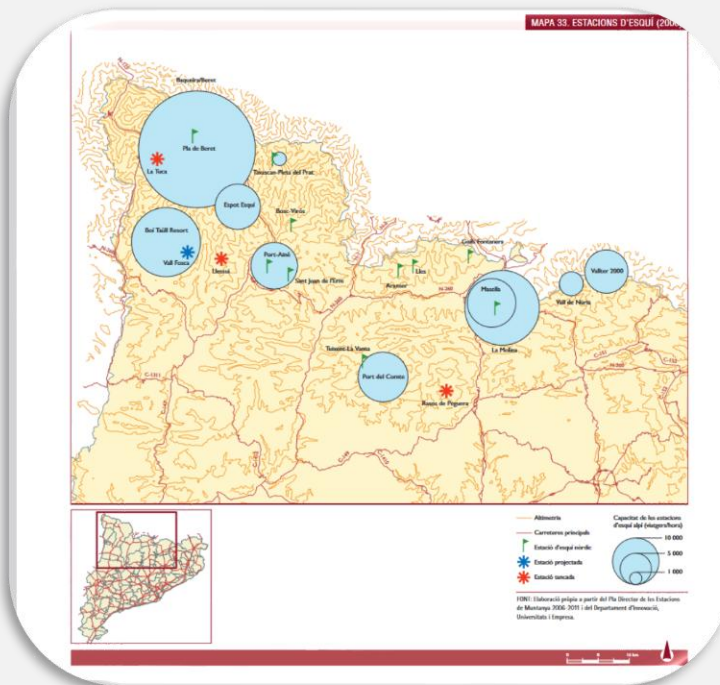
Atles: Atles generals vs temàtics

Atles: Atles generals vs temàtics

Museus i col·leccions
a Catalunya (2009)

Estacions d'esquí (2006)

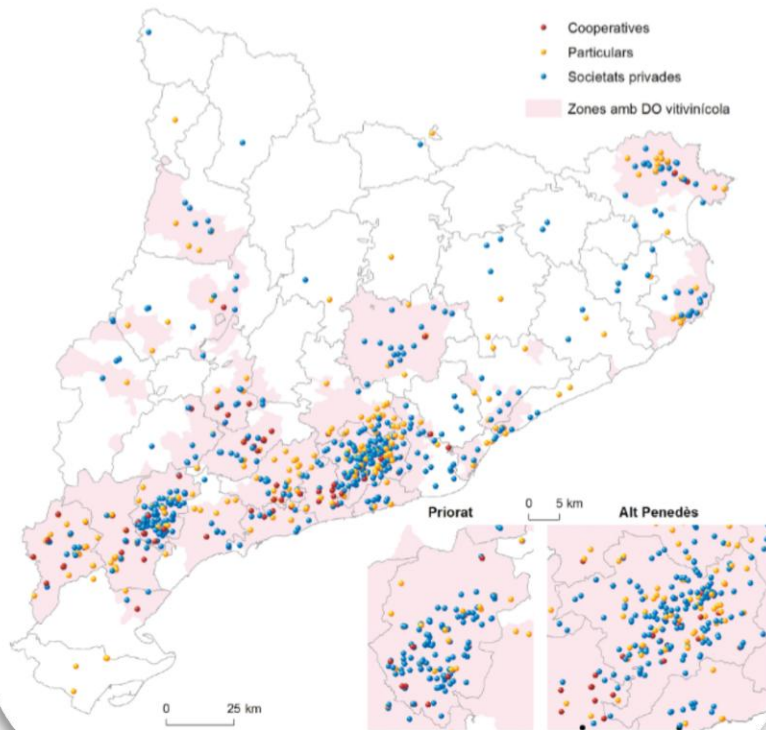

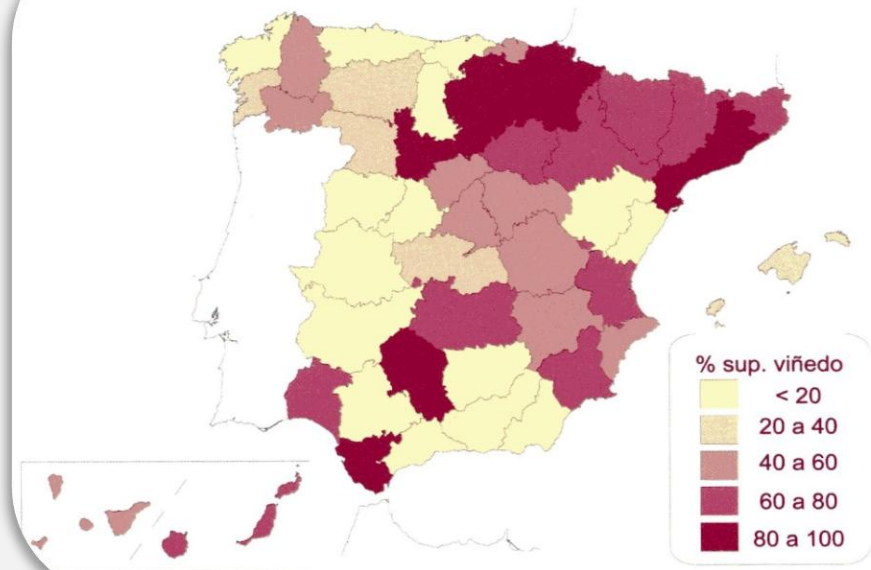
Atles: Temes a diferents escales

Atles del
món rural 2022
Desenvolupament o revitalització?

Mapa 5.16. Indústria del sector del vi i denominacions d'origen

Proporción de viñedo con D.O., 2001

La pràctica: anàlisi comparativa d'atles sobre Catalunya

- Tria de 2-3 atles sobre Catalunya
- Referències bibliogràfiques dels atles seleccionats
- Comentari sobre l'existència (o no) de relacions entre els atles escollits
- Comentari sobre diferències i semblances (3 o 4) respecte els continguts i les formes de presentació en què es reflecteix el tema proposat

Referències bibliogràfiques

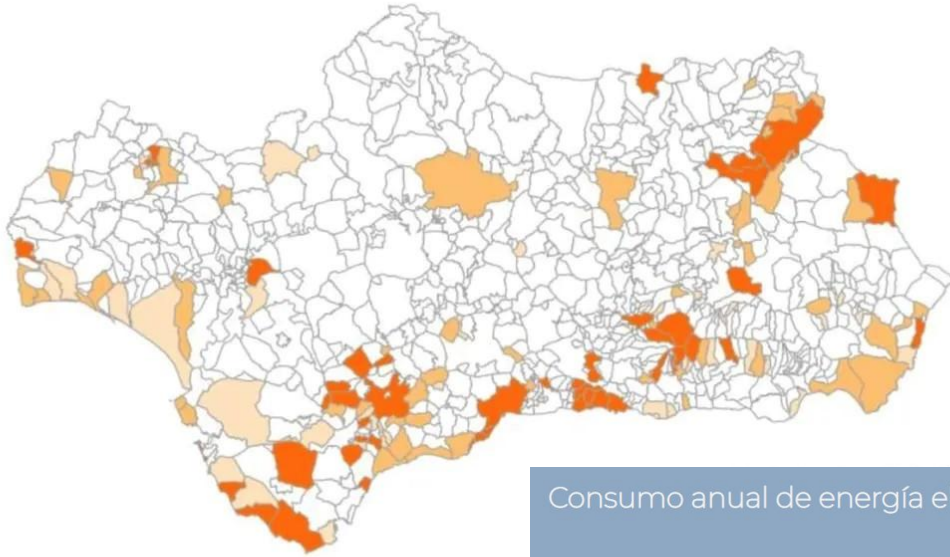
Gilbert, M. (1994). *The Routledge atlas of the first world war* (2nd ed.). Routledge.

Pauly, D., & Zeller, D. (Eds.). (2016). *Global atlas of marine fisheries : a critical appraisal of catches and ecosystem impacts*. Island Press.

The National atlas of Japan. (1990). (Rev. ed.). Geographical Survey Institute.

Comentari: Relacions entre els atles

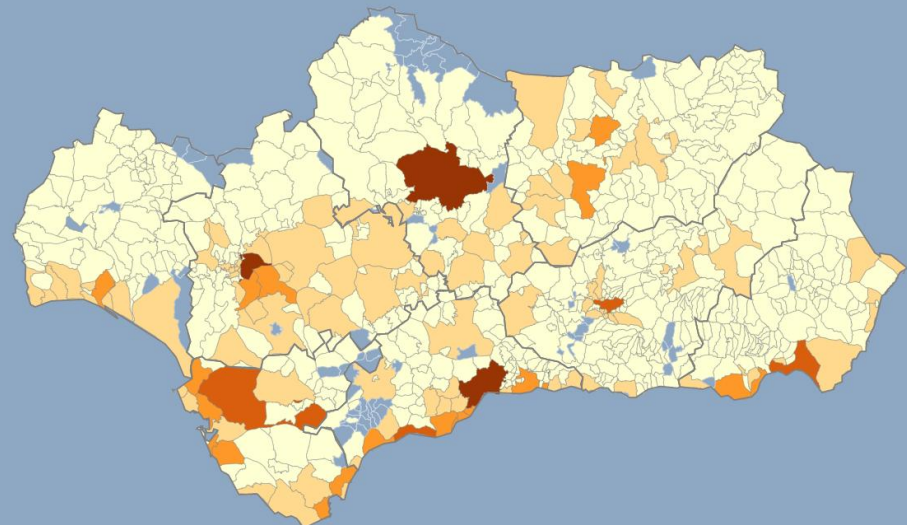
Fuente: Oficina del Dato. Turismo

Consumo anual de energía eléctrica residencial de los municipios de Andalucía

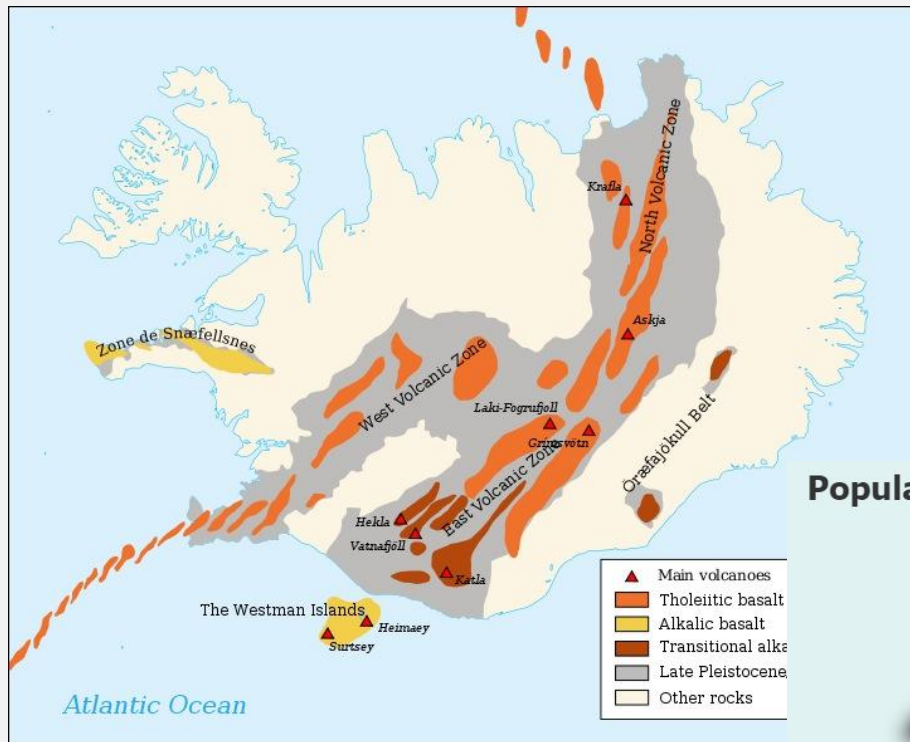
Año 2019

Fuente: SIMA - IECA

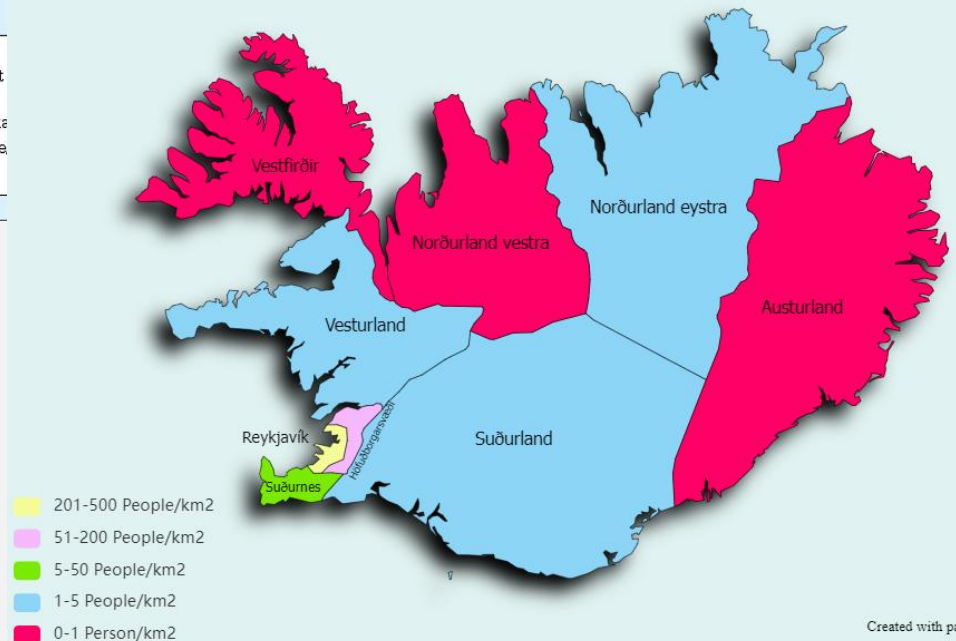
Desarrollo: Patricio Soriano :: SIGdeletras

Comentari: Relacions entre els atles

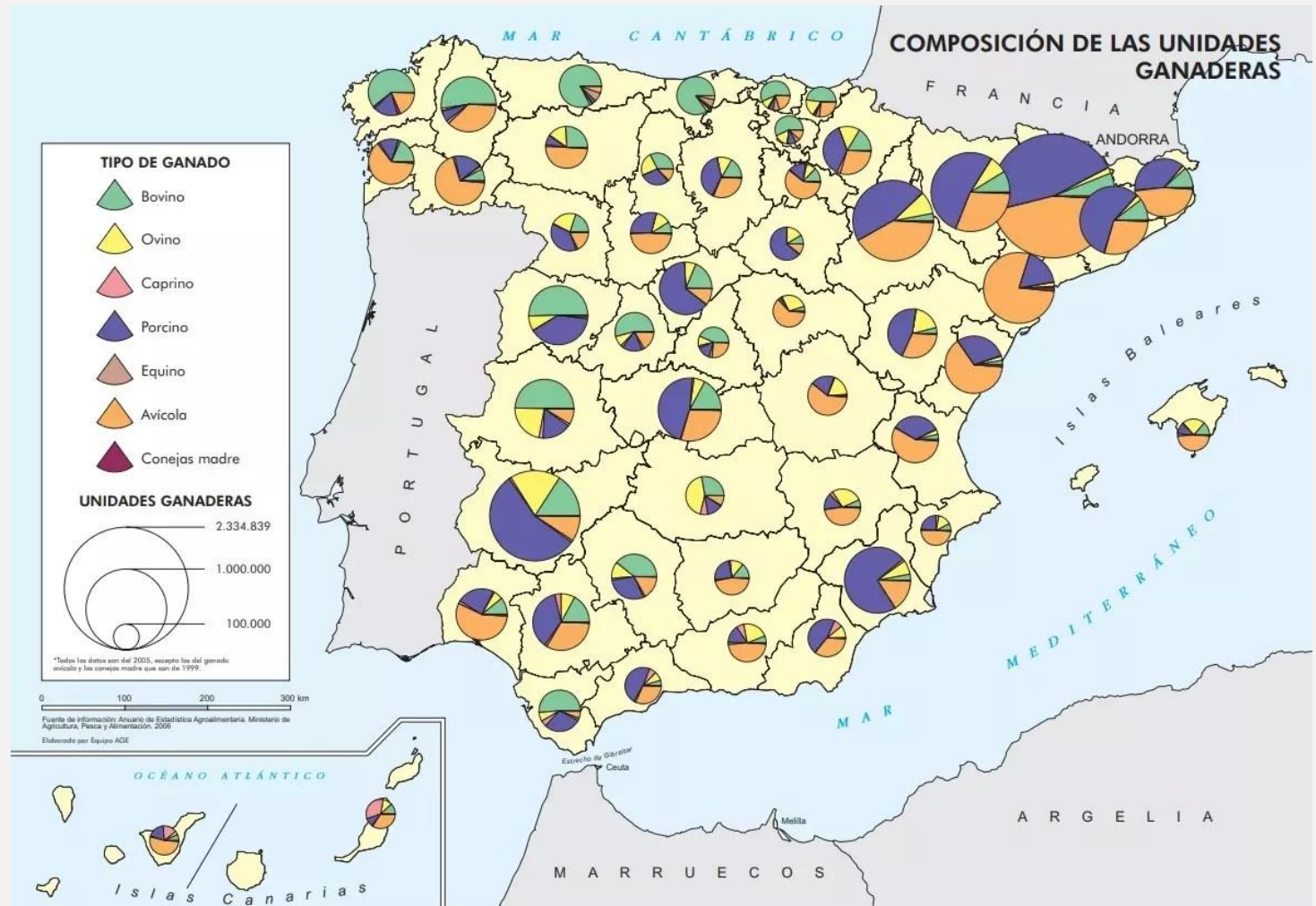

Population Density in Iceland

Comentari: Contingut i formes de presentació del tema: diferències i semblances

Unitats ramaderes

Unitats
ramaderes

Comentari: Contingut i formes de presentació del tema: diferències i semblances

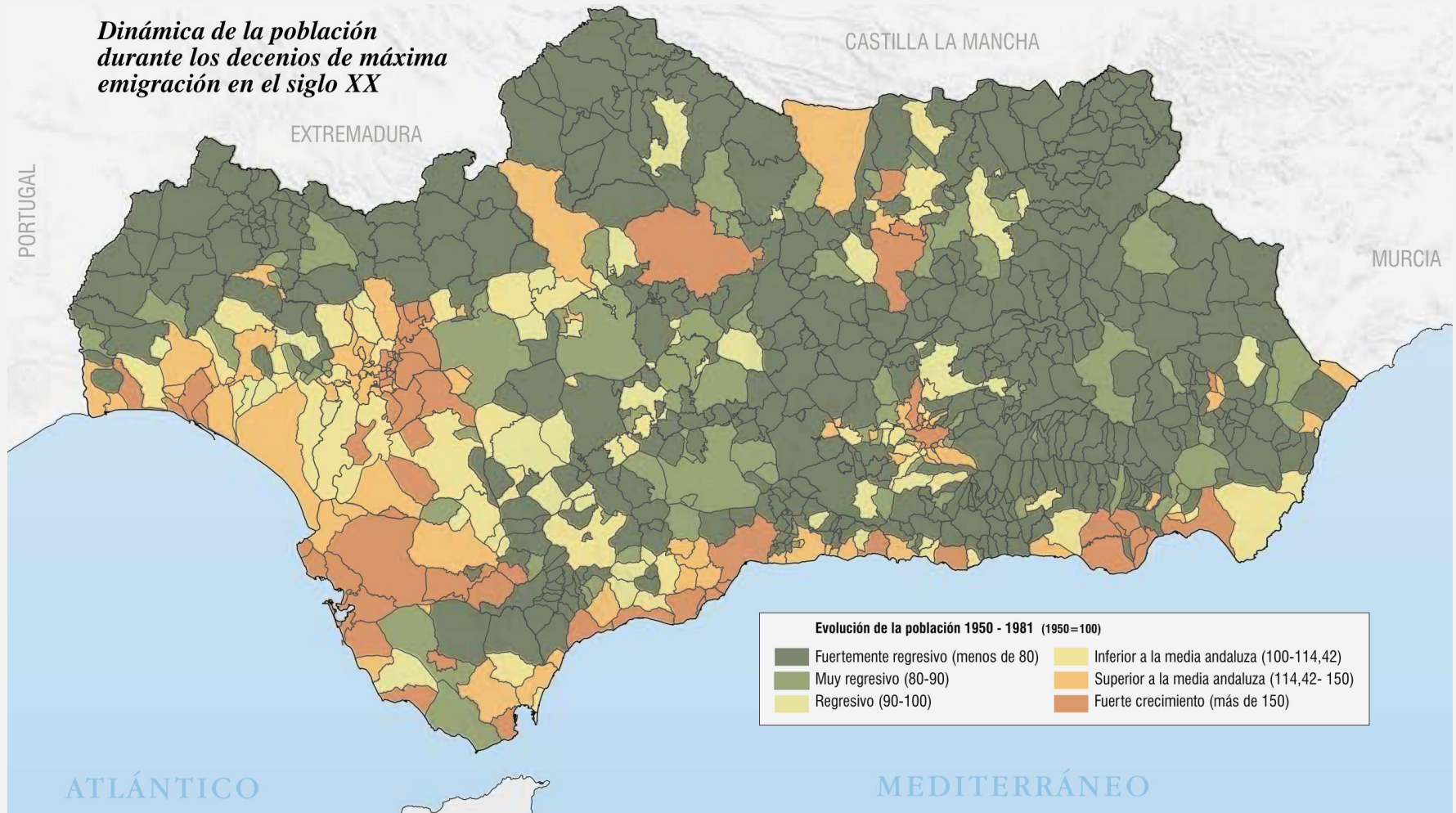
Emigració –
moviment de
població

Comentari: Contingut i formes de presentació del tema: diferències i semblances

Emigració – evolució de la població

Dinámica de la población durante los decenios de máxima emigración en el siglo XX

Atles: Versions digitals

Portals web equivalents a atles generals:

Hipermapa

<https://sig.gencat.cat/visors/hipermapa.html>

Versions digitals d'atles temàtics en paper:

Atles de la presència catalana al món

<https://www.enciclopedia.cat/atles-de-la-presencia-catalana-al-mon>

Atles del turisme a Catalunya

<http://www.ub.edu/mapaturismecat/ARTS/000.html>

Atles del món rural 2022

<https://www.desenvolupamentrural.cat/larca/projectes-1/atles-mon-rural-2022>

Registre de planejament urbanístic de Catalunya

<https://dtes.gencat.cat/rpucportal/#/inici>

Atles: Consells d'ús i consulta

La cartografia proporciona una visualització ràpida i clara d'aquelles temàtiques a les quals s'hi pot aplicar un component espacial. Valoreu el fet d'utilitzar-la si voleu donar informació sobre:

➤ **Distribucions geogràfiques** de qualsevol tipus:

- concentracions de població
- variants dialectals d'una determinada llengua

➤ **Moviments, desplaçaments o interaccions** entre territoris:

- migracions
- guerres

➤ **Ubicació** de llocs o fets contextualitzats geogràficament:

- fets històrics
- conflictes fronterers

Atles: Consells d'ús i consulta

Tingueu present la varietat de fonts d'informació:

- atles amb un grau de detall molt elevat i una amplitud temàtica molt gran, però, per la mateixa raó, difícils d'actualitzar
- atles més senzills i generals, amb dades agregades, però més recents
- atles d'àmbits geogràfics més extensos que el de la nostra zona d'estudi, però que igualment poden aportar informació d'interès si no existeix altra font per consultar

Considereu sempre quin tipus d'informació necessiteu, amb quin detall i precisió, per seleccionar les fonts més adequades.

Gràcies!

#bibliotequesUAB

